

GINTARĖ NARAUSKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

TRANSGENDER TAPATYBIŲ DISKURSAS: CAMP ESTETIKOS, LYTIES PERFORMA- TYVUMO TEORINĖS PERSPEKTYVOS

Discourse of *Transgender* Identities:
Theoretical Perspectives of *Camp* Aesthetics
and Gender Performativity

SUMMARY

This article presents theoretical concepts of gender performativity, *camp* sensibility and their connection with transgenderism discourse while discussing transgenderism of *drag queens*. A theory of gender performativity by J. Butler is presented and in the context of this theory an aspect of gender as a practice of quotation and constant performance is emphasized. On the basis of this perception, this article stresses that there is no authentic and universally correct form of sexuality, since all subjects see sexuality as a social, historic or a cultural construct. The concept of gender performativity also turns out to be a form, which supports hegemony of naturalisation. Normalisation treats some individuals (heterosexuals, conventional men and women) as legitimate and others (transgender people, non-heterosexuals) – as improper. Continuously repeated performances maintain a traditional binarism of masculinity and femininity, stereotypes and standards which indicate characteristics of these categories. Nevertheless, the perception of constructed gender reveals an element of subversion, since it emphasizes the fact that idealized identities are created which means their status can be modified and that it is not a predetermined element but a construct. Appropriation of traditional norms and breakdown of gender binarism, which is encouraged by transgender subjects also demonstrate gender multiplicity, transgression and fragmentariness. Furthermore, emphasis should be placed on the fact that *camp* sensibility, which is also characterized by decorative, stylized, theatrical and elaborate *camp* aesthetics full of elements of parody, can be perceived as a merely aesthetic unit or become a subversive practise as well.

RAKTAŽODŽIAI: lyties performatyvumas, *camp* jautrumas, *camp* estetika, *drag queens*, translytiškumas, subversyvumas.
KEY WORDS: gender performativity, *camp* sensibility, *camp* aesthetics, *drag queens*, transgender, subversion.

SANTRAUKA

Straipsnyje apžvelgiamos teorinės lyties performatyvumo, *camp* jautrumo koncepcijos ir jų sąsajos su translytiškumo (aptariant *drag queens*, transseksualumą) diskursu. Pirmiausia aptariama J. Butler suformuota lyties performatyvumo teorija, kurios kontekste aktyviai išryškintas lyties kaip citavimo praktikos, nuolatinio atlikimo aspektas. Remiantis šia nuostata, straipsnyje akcentuojama, kad nėra autentiškos, vienintelės teisingos lytiškumo formos, kadangi visų subjektų lytiškumas yra socialinis, istorinis, kultūrinis konstruktas. Lyties performatyvumo konceptas taip pat tampa forma, galinčia paremti natūralizuojančios galios hegemoniją. Taigi normalizuojančios galios laukus vienus individus (heteroseksualūs, konvencionalūs vyriški / moteriški vyrai / moterys) pripažįsta teisingais, autentiškais, o kitus traktuoja kaip klaidingus, netinkamus (translyčiai, neheteroseksualios orientacijos subjektai). Per nuolat kartojamus performatyvius aktus palaikoma tradicinė vyriškumo / moteriškumo binarija, stereotipai ir normatyvai, nurodantys, kokios turi būti šios kategorijos. Tačiau suvokimas, kad lytis yra sukonstruota, jau atskleidžia subversyvumo dėmenį, kadangi tai akcentuojant idealizuojamos tapatybės yra sukurtos, tad jų statusas taip pat gali būti ir pakeistas, tai nėra iš anksto nulemtas dėmuo, bet yra konstruktas. Tradicinių lytiškumo normų apropiacija, lyčių binariškumo išardymas, kurį įaktyvina translyčiai subjektai, taip pat demonstruoja lyties daugialypumą, transgresyvumą ir fragmentiškumą. Pažymėtina, kad *camp* jautrumui taip pat būdingi šie teiginiai. Dekoratyvi, stilizuota, teatrališka, įmantri *camp* estetika, kurioje gausu parodijos elementų, gali būti suvokiama tik kaip estetinis vienetas, tačiau taip pat gali tapti ir subversyvia praktika.

NATŪRALIZUOJANTI NORMŲ GALIA IR LYTIES KONSTRUKTYVIZMO SUBVERSYVI PARADIGMA

Asmens tapatybės kūrimo socialiniame pasaulyje, kuriame įteisinta daugybė priimtinių elgesio, seksualumo, lytinės išraiškos normų, subjektas, norėdamas būti pripažintas taip pat siekia įkūnyti, išpildyti konvencionalias išvaizdos, elgesio, komunikacijos normas, kurios tampa pagrindu jo pripažinimui. Kadangi dažniausiai lytis atliekama įveiksmiant priimtinus standartus, paklūstant įvairiems socialiniams apribojimams, tad bandymas protestuoti, prieštarauti jiems, gresia įvairaus lygio bausmėmis – nuo ostrakizmo iki legalaus kontroliavimo¹⁴. Kontrolės ir valdymo aparatas, kuriame vieną svarbiausių vaidmenų atlieka stereotipų, kategorijų kūrimas ir jų palaikymas, veikia kiekvienoje kasdienio gyvenimo formoje nuolat skleidžiami natūralizuojančią galią, kuri žadina stigma-

tizaciją ir savikontrolę. Ir nors atrodo, kad gyvename itin demokratiškose, laisvos valios, lygių galimybių socialinėse realybėse, už kiekvienos laisvės išraiškos slypi galios mechanizmas, kurio siūlomos kontrolės privilegijos naudingos palaikant įsteigtą tvarką. Itin paradoksalu, tačiau subversyvumą aktyvinančios performatyvios praktikos kartais taip pat gali paremti, stiprinti normalizacijos galią. Tai itin akivaizdu, kada įkūnijami moteriškumo / vyriškumo stereotipai. Pavyzdžiui, transseksualai, siekdami tapti moterimis ar vyrais, itin aistringai siekia įkūnyti visuotinai priimtinus, konvencionalius stereotipus, siejamus su moteriškumu / vyriškumu. Įdomu tai, kad seksualinės, lytinės laisvės perspektyvose siekinys įgyti geidžiamą lytiškumą (pavyzdžiui, transseksualumo atveju)

kaip įsivaizduojamo natūralumo, autentiškumo išpildymą, atveria ir sustiprina normalizacijos lauką¹⁵. Taip tam tikri lyties (griežtas binarinis moters / vyro modelis), seksualumo (universalizuojamas heteroseksualumas) konceptai tampa socialinėmis normomis, kurios palaikomos per nuolatinį performatyvų pakartojimą. Pažymėtina, kad siekiamoms normoms suteikiamas autentiškumo, natūralumo statusas. Taigi tokie konstruktai veikia kaip normalizuojanti galia. Tad subjektas, neatitinkantis subjekto vertę nustatančių rodiklių pagal formuluotę: seksualumas + rasė / etniškumas + klasė + amžius¹⁶, atsiduria marginalinėse parastėse, nors ši formulė tėra tik suformuotas konstruktas. Galima sakyti, kad ši formulė įteisina patriarchalinį modelį, kai vertybe tampa heteroseksualumas, baltoji rasė, vyriškas / moteriškas, vyro / moters kūnas, vidurinioji klasė ir jaunas amžius (iki 40 m.), itin dažnai pabrėžiant ir vyro lyties dėmenį bei susiejant šią formulę su *heteroseksualios matricos*¹⁷ konstruktu. Tokie dariniai palaiko vienaakrovių tapatybinių modelių išstumdami kitoniškas tapatybines praktikas. Taigi galima pritarti J. Butler teiginiui, nurodančiam, kad natūralizuojančių lyties, seksualumo dėmenų sukonstravimas, skleidimas veikia kaip žiaurus realybės apribojimas¹⁸. Heteronormatyviniame kontekste vykstantys lyties performatyvumo aktai taip pat siekia išlaikyti, paremti ir toliau plėtoti jau įsteigtą įprasto lytiškumo (moteris/vyras binarinis rėmas¹⁹), tradicinio seksualumo (heteroseksualumas) modelį kaip konfrontaciją vis labiau ryškėjančiam nenormatyviniam lytiškumo, seksualumo siekimui, de-

monstratyvioms praktikoms, kuriomis kvestionuojama *heteroseksuali matrica* daugialypiais, iš norminės sistemos išsi-veržiančiais lytiškumo, seksualumo performatyviais atlikimais.

Normatyvinės galios mechanizmas, veikiantis per konstruojamas normas, jas palaikantis ir plečiantis per performatyvius stereotipų pakartojimus, taip pat gali būti dekonstruojamas. Nors lyties konstruktyvizmas galioja visoms tapatybėms, tačiau translyčiai subjektai itin akivaizdžiai išryškina, kaip biologinė lytis gali būti konstruojama pagal suvokiamą ir trokštamą kultūrinės lyties vaizdinį. Pažymėtina, kad transseksualumo kontekste nebegalima kalbėti apie stabilią anatomiją, kurią reprezentuoja skirtingais būdais dėvimi drabužiai, dengiantys artikuluojamą kūną²⁰. Pavyzdžiui, transmoteris įveiksmi moteriškumo konotacijas ne tik elgesiu, bet, žinoma, ir išorine reprezentacija. Transmoteris, aproprijuodama moteriškumo standartus, iš jų daro savus derinius ir šitaip kuria savitą moteriškumo portretą kartu ir modifikuodama, papildydama moteriškumo suvokimą. Šios praktikos pagrindžia teiginį, kad tapatybes kuriantys performatyvūs aktai nuolatiname tapsmo, atlikimo procese taiko citavimo praktikas, kada cituojamos jau egzistuojančios normos, kurios taip pat keičiamos per citavimo veiksmą²¹. Translyčiai subjektai stengiasi paneigti duotybės sąvokas ir parodyti, kad moteriškumas, vyriškumas yra konstruktas, kuris gali būti įveiksminamas nepaisant biologinio dėmens. *Transgender* diskurse siekiama ne tik akcentuoti, kad moteriškumas ir vyriškumas yra gaminamas, o

ne gaunamas, bet taip pat ir ardyti šią tipinę, nedalomą binariją išplečiant lytiškumo aspektus už šios dichotomijos rėmų. Tai, kad translyčiai subjektai perima kitus lytiškumo kriterijus nei jų duotoji biologinė lytis kartu reprezentuoja, jog lytis nėra pastovi duotybė, bet fluidiškas, nepastovus ir kaitus darinys, keičiamas ir iš naujo pritaikomas. Translyčiai, kiti *queer* (įtraukiant ir homoseksualus, neįgaliuosius ir kitus neatitinkančius normų asmenis) subjektai žymi inversiją, siekia įveiksminti dekonstrukcines praktikas, ardančias nusistovėjusius ir palaikomus hegemoninės galios, standartų modelius. Jie iškreipia, hipertrofuoja moteriškumo / vyriškumo stereotipus (*drag queens*, *drag kings*) pasisavindami heteronormatyvioms vertybėms priskiriamus konstruktus, kaip šeima, santuoka (homoseksualų santuokos), kvestionuoja jų vientisumą, parodo, kad tai taip pat konstruktas, atskleidžia šių vertybių tranzityvumą, apvertimą. Netradiciniam lytiškumui ar seksualumui priskiriamų subjektų atliekami performatyvūs aktai pabrėžia, kad tos konotacijos, kurios taikomos vyriškumui, moteriškumui ar heteroseksualumui, gali būti pritaikomos ir *drag queens*, gėjų, transseksualų performatyviuose aktuose kaip savęs kūrimas. Šios normos išjudinamos iš privilegijuotų tapatybių zonos ir perkeliamos į marginalias, kur iš naujo pritaikomos sugriaunant vientisumo, stabilumo iliuziją.

Svarbu paminėti, kad ryškiausias dekonstrukcinis, subversyvumo aspektas slypi pačiame lyties kaip pirminio originalo suvokime, nurodant, kad iš tiesų

nėra pirminio originalo, nes vadinamasis lyties originalas (moteris / vyras) taip pat yra sukonstruotas. Taigi nėra skirtumo tarp lyties performanso kaip klasotės ar lyties performanso kaip autentiškumo, nes tikra lytis, vidinė lyties esmė yra fantazija, kūrimo aktas, įrašytas kūnų paviršiuose, tad lytis nėra nei tikros, nei klaidingos, bet gaminamos kaip tapatybės diskurso rezultatai²². Faktas, kad lytiškumas yra sukonstruotas, jau rodo stabilios sistemos inversiją. Visos natūralizuojančios seksualumo, lytiškumo sistemos išviešinimas atskleidžia, kad už tariamos duotybės glūdi konstruojantys veiksmai, liudijantys subversyvią paradigmą.

Apibendrinant galima teigti, kad performatyviuosius aktus, kada konstruojamos įvairios tapatybės, atliekamas ne tik nuolatinis normų citavimas, tačiau ir kuriamos bei palaikomos normos, normalizacijos procesas, vienas tapatybes reprezentuojantis kaip autentiškas, tikras, o kitas kaip suklastotas. Tačiau suvokimas, kad lytis – tai dar vienas socialinis, istorinis, kultūrinis konstruktas, taip pat atskleidžia, kad visos lytiškumo, seksualumo formos yra lygiavertės, nes nė viena iš jų nėra pirmesnė ar originalesnė už kitą, kadangi jos visos gimsta konstruojamajame tapsmo procese. Taigi lyties performatyvumas, kuris gali būti ir subversyvus, ir normalizuojantis aparatas, palaikantis ir ardantis lytiškumo binarijas, natūralizuojantis hegemoniškumą, moteriškumo / vyriškumo konotacijas, įveiksminantis reguliacinį galios lauką, taip pat suteikia galimybių ir dekonstruojančiai veiklai²³.

CAMPY VEIKIMO BŪDAI DRAG QUEENS LYČIŲ PERFORMANSUOSE

Drag queens, transvestitų šou pasirodymuose, kuriuose hipertrofuojamose, iškreipiamos moteriškumo konotacijos naudojant vizualią kalbą, įveiksminama *camp* estetika, *campy* praktika. Šie atliekami lyties performansai gali įveiksminėti subversyvią galią, destabilizuojančią lyties binariškumą, vientisumą. Galima teigti, kad *drag queens* perkuria moteriškumo kategoriją per atliekamą lyties performansą, reprezentuoja, kaip moteriškumas skirtingai įkūnijamas vyrų ir moterų, atspindi heterogenišką moteriškumo paveikslą kartu konstruojant ir reprodukuojant šią kategoriją²⁴. Vis dėlto moteriškumo hipertrofacija, *camp* estetika, kurią įveiksmina *drag queens* lyties performatyvumas, pati savaime nėra subversyvi konfrontacija, tai taip pat priklauso ir nuo konteksto, aplinkybių, kai vyksta šis aktas, bei jam suteikiamų reikšmių. Itin aktyvus improvizacinis žaidybiškumas, nepertraukiamai sklandus, bet kokį prasminį turinį eliminuojantis žaidimas lytiškumo atributais ir reikšmėmis gali tapti ir pertekliniu atlikimu, kada prarandamas bet koks subversyvus potencialas ir įaktyvinama tik estetika, neturinti turinio. Galima pažymėti, kad nors ir *drag queens* lyties performansas iškreipia lytiškumo suvokimą, bet neveiksmina (tai būdinga transseksualumo atveju), o tik imituoja lyties inversiją. O translyčiams subjektams būdingas dvilypumas, kuriame susikerta skirtingos lytiškumo formos, kada pirminis vaizdas slepia antrinį, pabrėžia ir *camp* jautrumui būdingą dvilypumą, ka-

da po demonstruojama forma kažkas yra paslėpta, tad tokiu būdu *camp* herojai visada įvardijami kabutėse²⁵.

Transseksualai (transmoterys), atliekamu lyties performansu siekdami priartėti prie vadinamojo autentiško, fetišizuojamo moteriškumo idealo, stengiasi eliminuoti visas aliuzijas, nurodančias, kad jų kuriamas moters lytiškumas yra netikras. Jie trokšta, kad jų reprezentuojamas lytiškumas būtų atpažįstamas ne kaip stilizuotas, teatrališkas lyties performansas, bet kaip neva originalios, tikros moters lyties performatyvumas. O *drag queens* lyties performansuose kuriamas dirbtinumas, moteriškumo konotacijų hiperbolizavimas, netgi parodijavimas yra tikslingas veiksmas. *Drag queens*, atskleisdami moteriškumą biologiniame vyro kūne, prezentuoja kūną kaip paviršių, kuriame jų apranga, makiažas tampa priemonėmis, išryškinančiomis lyties dirbtinumą, konstruojamumą²⁶. *Drag queens* per performatyvius lytiškumo kūrimo aktus įveiksmina žaismingas praktikas, kuriose sujungiami vyriškumo ir moteriškumo bruožai, standartai, šitaip gaminant naują, hibridinį lytiškumo modelį, kuris gali iškilti ir kaip trečioji lytis. Reprezentuojamas kūnas, išvaizda daugiau nebėra patikimas šaltinis, padedantis įvertinti, nustatyti aiškų, vientisą lyties tapatumą. Amerikiečių antropologė E. Newton pabrėžia *drag queens* tapatybių daugialypumą ir sudėtingumą. Autorė nurodo, kad *drag queens* tapatybės žymi dvigubą inversiją, nurodančią, kad išvaizda yra iliuzija; *drag queens* išorinė

reprezentacija yra moteriška, bet kūnas yra vyriškas, tačiau tuo pačiu metu atliekama šio teiginio inversija nurodant, kad *drag queens* išvaizda (kūnas) yra vyriška, bet vidinė esmė (aš pats, mano sąmoningumas) yra moteriška²⁷. Taip laužomi normalizacijos, binariškumo, griežtos lytinės sistemos ramifikacijos rėmai, ištrinamos ribos tarp teisingos ir klaidingos lyties ar seksualumo.

Drag queens lyties performansas, atspindintis *campy* veikimą, įtraukia žaidybiškumą aproprijuojant moteriškumui priskiriamas konotacijas, atributus, kurių deriniai įgyja ekstravagantišką, stilizuotą išraišką *drag queens* kūnų paviršiuose. Galima teigti, kad šie translyčiai subjektai viešai demonstruoja ironišką santykį su moteriškumu, kada kuriamas kontrastingas moters paveikslas hipertrofuoiant moteriškumo konotacijas. Nors šiais lyties performansais išreiškiama pajuoka, tai nėra piktdžiugiškas, žeidžiantis juokas, tai žaisminga veikla, kurios procesualumas teikia malonumą. Tačiau ši stilizuota parodija tampa ir pasipriešinimo natūralizacijai praktika, kuri kvestio-

nuoja heteroseksualumo *matricos konstrukta*, ardo binarinę lyčių sistemą.²⁸ Taigi *drag queens* lyties performansai įtraukiami ir į lyčių politikos diskursą, bet dėl šio politiškumo nepraranda *camp* charakteristiką. Humoras, žaidybiškumas, pamėgdžiojimas, konvencionalių vertybių, aukštojo meno, stabilumo, grožio iškraipymas tampa pasilinksminimo, džiugesio šaltiniu. Tačiau šios priemonės tampa ir kritiniais mechanizmais, kurie išjuokia, reprodukuoja ir dekonstruoja binarizmus, natūralumo / nenatūralumo kategorijų išskaidymą (J. Babuscio)²⁹.

Pažymėtina, kad *campy* veikimo būdas, aktyvuojamas *drag queens* lyties performansuose, įtraukia parodiją, ironiją ir žaidybiškumą, kurie tampa malonumo šaltiniu bei kvestionuoja lyčių binariją, išryškina lyties, jos išraiškos daugialypumą ir fragmentiškumą. Transseksualumo kontekste autentiškumo būvis reprezentuojamas atsisakant stilizacijos, ekstravagantiškos išorinės reprezentacijos, o sudėtingu transformacijos procesu siekiama patvirtinti tariamai autentiškos lyties įkūnijimo rezultata.

IŠVADOS

Platus ir daugialypis *transgender* terminas, kuris įtraukia įvairias tapatybes, kaip *drag queens*, *drag kings*, transseksualai, interseksai, lyties binariškumą neigiantys asmenys, pabrėžia lyties daugialypumą ir kaitumą, ardo griežta moters / vyro lyties binariją paremtą konstrukta. Šis terminas akcentuoja konfrontaciją biologinei lyčiai pabrėžiant, kad asmuo turi teisę įkūnyti savo pasirinktą lytiškumą nepaisant jo anatomicinės lyties.

Taigi tokie subjektai gali būti įvardijami kaip trečioji lytis. Tačiau pažymėtina, kad *drag queens* nesiekia keisti savo biologinio lytiškumo ir reprezentuoja lytį kaip performansą atlikdami šou pasirodymus, kuriuose reprezentuojamas hiperbolizuotas moteriškumas. O transseksualus būvis (transmoteris, transvyras) žymi gilią lyties transgresiją kasdienėse praktikose, kada savo lyties performatyvumu įkūnija priešingą nei biolo-

ginė lytis lytiškumą ir atsisako reprezentuoti kuriamą lytiškumą kaip hiperbolizuotą performansą.

J. Butler lyties performatyvumo teorijos ištakos atrandamos lingvisto J. L. Austino performatyvių kalbos aktų teorijoje. J. Butler lyties performatyvumo teorija akcentuoja, kad tapatybės kuriamos per nuolatines citavimo praktikas, nesibai giančius pakartojamus veiksmus. Nėra autentiškos, pirminės, originalios lyties, ne tik translyčių subjektų, bet taip pat ir moters, vyro lytiškumas yra sukonstruotas, įsteigtas per performatyvias praktikas. Taigi lytis, kaip ir seksualumas, yra socialinis, kultūrinis, istorinis konstruktas.

S. Sontag aptartam *camp* jautrumui būdingas žaidybiškumas, teatrališkumas, stilizacija, dekoratyvumas. Taip pat galima pažymėti, kad *camp* jautrumas įgauna itin vizualią išraišką *drag queens* performansuose, o transseksualai kritikuoja šio termino vartojimą kalbant apie jų tapatybines išraiškas ir patirtis. Nors *camp* konotacijos susiejamos su homoseksualumu, tačiau pažymėtina, kad *camp* – daug platesnis konstruktas, įtraukiantis ir įvairias meno formas, stilius, asmenybes, objektus, veiksmus, nesusietus su seksualinėmis mažumomis. *Camp* jautrumas gali būti politiškas arba apolitiškas, tai taip pat priklauso nuo konteksto, analizės objekto ir priskiriamų reikšmių.

Normų konstravimas ir jų palaikymas veikia kaip normalizuojamoji galia bei kontrolės aparatas, kuris reiškiasi ir kūno lygmeniu, taigi taip pat ir per išreiškiamą lytiškumą. Paradoksas, tačiau transseksualūs (*Male to Female*) subjektai, siekdami išpildyti geidžiamą lytiškumą,

taip pat stiprina normalizacijos lauką. Asmenys, kurie neatitinka stereotipizuojančių rasės, seksualumo, lytiškumo, klasės ar kitų tapatybinių dėmenų, yra marginalizuojami. Taigi vienos tapatybės idealizuojamos (heteroseksualios, tradicinė vyro / moters lyties binarija), o kitos tampa šios idealizacijos aukomis (pvz., translyčiai subjektai).

Pats lytiškumo konstruktyvizmas, suvokimas, kad lytis yra sukonstruota, jau savaime rodo subversyvumo dėmenį, kadangi tai paaiškina, jog idealizuojamos, pripažįstamos tapatybės, jas sudarantys dėmenys nėra iš anksto nulemti, bet sukurti ir įteisinti visuomenės. Translyčių subjektų lyties performatyvumas atskleidžia, kaip gali būti įkūnijamas trokštamas lytiškumas nepaisant biologinės lyties, o tai apverčia tradicinę binarinę lyties suvokimo schemą bei akcentuoja lyties daugialypumą, dekonstruoja stabilumo, vientisumo, neišvengiamos duotybės aspektus, priskiriamus lyties kategorijai.

Drag queens stilizuoti moteriškumo performansai, efektingai įveiksmindami *camp* estetikos sampratą, parodo, kad moteriškumo hiperbolizavimas, parodija gali būti subversyvia pasipriešinimo natūralizacijai priemone. Tačiau subversyvumas priklauso nuo konteksto, kadangi perterklinis, grynos *camp* estetikos daugis gali ir eliminuoti dekonstrukcinį dėmenį. Ironija, parodija ir žaismė yra *camp* estetikos priemonės, kurias aktyviai naudoja *drag queens*, tačiau juokas nėra skirtas įžeisti, bet teikti daugybinių malonumą atliekamos veiklos procesualumu bei stebint tokią veiklą.

Literatūra ir nuorodos

- ¹⁴ Žr. Edwards, *Cultures of Masculinity*, p. 90.
- ¹⁵ Žr. Butler, *Undoing gender*, p. 65–66.
- ¹⁶ Žr. Benjamin William Turner, *A Genealogy of Queer Theory*. United States of America: Temple University Press, 2000, p. 5, 30.
- ¹⁷ Žr. Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, p. 194. Heteroseksuali matrica suprantama kaip privilegijuojanti binarinius vyro ir moters santykius, kai moteris tampa vyro fališką galią kurstančiu geismo signifikantu; šis konstruktas natūralizuoja tradicinį lyčių modelį, kuriame seksualumas ir lytis atitinka įprastas standartines konotacijas (vyriškas vyras, geidžiantis moters, moteriška moteris, trokštanti vyro).
- ¹⁸ Žr. Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. United States of America: Routledge, 1999, p. xxiii.
- ¹⁹ Žr. Lies Xhonneux, Performing Butler? Rebecca Brown's Literary Supplements to Judith Butler's Theory of Gender Performativity. *Critique* 54 (3), 2013, p. 294.
- ²⁰ Žr. Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, p. xxii.
- ²¹ Žr. Butler, *Undoing Gender*, p. 218.
- ²² Ten pat, p. 214, žr. taip pat Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, p. 174.
- ²³ Žr. Butler, *Undoing Gender*, p. 30, 43.
- ²⁴ Žr. Kath Browne, Drag Queens and Drag Dykes: Deploying and Deploring Femininities. *Geographies of Sexualities. Theory, Practices and Politics*. Gavin Brown; Kath Browne; Jason Lim (ed.). United Kingdom: Ashgate, 2007, p. 113.
- ²⁵ Žr. Natalija Arlauskaitė, Kaip padaryta Mae West: kempas ir naratyviniai ekscesai. *Acta Academiae Artium Vilnensis* 68, 2013, p. 123.
- ²⁶ Žr. Peter Hennen, *Faeries, Bears and Leathermen: Men in Community Queering the Masculine*. United States of America: The University of Chicago Press, 2008, p. 169.
- ²⁷ Žr. Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, p. 174.
- ²⁸ Žr. Hennen, *Faeries, Bears and Leathermen: Men in Community Queering the Masculine*, p. 90.
- ²⁹ Žr. Keith Harvey, Camp Talk and Citationality: a Queer Take on 'Authentic' and 'Represented' Utterance. *Journal of Pragmatics* 34 (9), 2002, p. 1148.